

Două diplome de înnobilare și blazon pentru românii din Lugoj și Caransebeș (1593, 1652)

Izvoarele – atât cele narrative, cât și documentele de cancelarie – sunt unanime atunci când atestă banatul Caransebeșului și Lugojului drept un ținut locuit de un mare număr de mici nobili, în cea mai mare parte de origine românească. Temeiurile în virtutea cărora românii din părțile Caransebeșului și Lugojului au dobândit calitatea de nobili – promovare socială însoțită în multe cazuri și de acordarea unui blazon nobiliar – au fost cel mai adesea meritele de ordin militar. Aflați într-o regiune expusă încă de la sfârșitul secolului al XIV-lea atacurilor otomane, românii, în frunte cu cnezii lor (mulți dintre aceștia înnoblați în cursul vremii), au reprezentat în zona de deal și de munte a Banatului principala forță armată care s-a opus cu eroism înaintării Semilunei. Nu este mai puțin adevărat, că unii dintre românii bănățeni și-au câștigat statutul de nobili nu pe câmpul de luptă, ci servind cu credință și iscusință fie în diferite dregătorii ale administrației, fie în misiuni primejdioase de curieri diplomatice sau chiar de soli, mai ales în raporturile cu otomanii. Evoluția evenimentelor a făcut ca arhivele medievale ale Banatului să sufere pierderi masive și de neîntoarcere. De aceea posterității i s-au păstrat doar puține diplome de înnobilare și de blazon prin care au fost răsplătite serviciile credincioase ale românilor bănățeni. Cu atât mai mult socotim necesar să aducem acum la lumină două diplome de înnobilare și blazon acordate unor români din Lugoj și Caransebeș, mărturii din trecut ajunse prin jocul sorții în Arhiva Națională Maghiară din Budapesta.

Printr-o diplomă solemnă emisă la 5 mai 1593, la Alba Iulia, principele ardelean Sigismund Báthory a înnobilat pe diacul Matia Stănișa din Lugoj, drept răsplată a „credinței și slujbelor credincioase” aduse puterii princiare. Elementele componente ale blazonului acordat cu aceeași ocazie (porumbelul alb ținând în cioc un spic de grâu, scutul nemilitar) ne îndreptătesc să credem că diacul Stănișa a obținut înnobilarea mai ales pentru meritele sale de natură civilă, poate în urma îndeplinirii unor misiuni de curier diplomatic sau chiar de sol. Nu este mai puțin adevărat că, în cazul diacului lugojan principele Báthory a îndeplinit și un act reparatoriu. Astfel, în diploma din 1593 se face mențiunea, deloc întâmplătoare, că beneficiarul ei se născuse „din părinți nobili”. Această realitate este confirmată pe deplin de un document din 1534, emis de Ioan Zápolya, care îl menționează pe *nobilul* Matia Stănișa de Kys Themes (*nobilis Mathias Zthanissa de Kys Themes*) printre reprezentanții regali (*homines regii*) desemnați să ia parte la procedura de punere în stăpânire asupra moșiei Ezeriș din districtul Lugoj a mai multor beneficiari¹.

---

¹ Fr. Pesty, *Krassó vármegye története*, vol. IV, doc. 387, p. 15–17 (se va cita în continuare: Krassó); vezi, tot acolo, doc. 389, p. 18–19 și raportul capilului din Arad, din 13 ianuarie 1535, în care este amintit nobilul Matia Stănișa.

Credem, că în acest caz este vorba fie de bunicul patern, fie de tatăl diacului lugojan de la 1593. Ne rămân însă obscure împrejurările în care diacul Stănișa și-a pierdut statutul de nobil. Nu este exclus ca implicarea sa în luptele interne pentru putere din principatul ardelean – poate alături de Gaspar Békés (1575), pretendentul de origine română de la Caransebeș – să fi determinat decăderea sa (ori, poate, a părintelui său) din drepturile nobiliare. Oricum, prin serviciile aduse mai apoi Báthoreștilor, diacul Stănișa a reușit să se reabiliteze pe deplin. O dovadă în acest sens este și faptul că, odată cu acordarea statutului și blazonului nobiliar, principele Sigismund Báthory a nobilitat și scutit de orice sarcini publice și private casa din târgul Lugojului aparținând diacului Stănișa².

În cazul diplomei de înnobilitare și blazon din 1593 socotim necesar să atragem atenția asupra unui element destul de neobișnuit. Potrivit procedurii legale a vremii, beneficiarul ar fi trebuit să prezinte scaunului nobiliar de judecată al banatului Caransebeșului și Lugojului diploma obținută, pentru a fi luată în evidență și spre a se bucura astfel de toate drepturile decurgând din cuprinsul ei. Odată împlinită această procedură, scaunul nobiliar de judecată ar fi urmat să înscrie pe diplomă o mențiune în acest sens. Or, de pe diploma diacului Stănișa această mențiune lipsește. Mai mult, diploma din 1593 a fost înregistrată abia în 1620, dar nicidecum în banatul Caransebeșului și Lugojului, ci – așa cum o atestă mențiunea de pe verso – tocmai în comitatul Bihor. Credem, că și acestei situații îi poate fi găsită o explicație plauzibilă. Deși pe diploma diacului Stănișa nu figurează mențiunea de luare în evidență a scaunului nobiliar de judecată al Caransebeșului și Lugojului – poate din neglijența notarului de atunci –, totuși beneficiarul ei s-a bucurat după 1593 de prerogativele sale de nobil³. Nu este exclus ca și evenimentele desfășurate în anii imediat următori emiterii diplomei (de ex. luptele cu oștile otomane, purtate cu intermitență în Banat în anii 1595–1599, precum și războiul civil din 1601–1604 să fi împiedicat ducerea la îndeplinire a tuturor formalităților necesare. Nu este, de asemenea, de ignorat nici faptul că în cursul acestor evenimente diacul Stănișa să-și fi pierdut viața. Amintit documentar pentru ultima oară la 4 februarie 1599⁴, s-ar putea ca el să fi fost ucis mai apoi, fie cu ocazia atacării Lugojului de către otomani, la 7 august 1602, fie în toamna anului 1603, în timpul incursiunii lui Moise Székely⁵. Oricum, urmașii diacului Stănișa (ori poate chiar el însuși, în caz că mai viețuia) au părăsit Lugojul și s-au stabilit în comitatul Bihor, îngrijindu-se acolo de îndeplinirea tuturor formalităților procedurale prin notarul scaunului de judecată bihorean.

Un act de proprietate din 1597⁶ ne mai îngăduie să reconstituim, cel puțin în parte, nu numai situația de familie a diacului Stănișa, ci și să însuflețim pentru o

² În acești ani s-au bucurat de această imunitate și alți nobili din Lugoj: în 1580 principele Cristofor Báthory a scutit de toate dările și obligațiile casa din Lugoj a onorabilului (honorabilis) Ștefan Gherța din Vărădia de Mureș (Krassó, IV, doc. 441, p. 102–103); în 1591 prin țepele Sigismund Báthory a acordat același statut casei din Lugoj aparținând nobilului (nobilis) diac Grișore din Oradea (Krassó, IV, doc. 472, p. 169–171); tot în 1591, Sigismund Báthory a nobilitat și scutit de orice dări și obligații casa din Lugoj aparținând nobilului Ioan Baboș, vicecastelan al cetății Lugojului (Krassó, IV, doc. 473, p. 171–172).

³ În cuprinsul mai multor acte de proprietate din anul 1598, nobilul (nobilis) diac Matia Stănișa este amintit fie ca *homo regius*, fie ca martor sau ca megieș, cf. Costin Feneșan, *Documente medievale bănățene (1440–1653)*, Timișoara, 1981, doc. 40, p. 105; Krassó, IV, doc. 499, p. 216, doc. 500, p. 216–221, doc. 501, p. 221–224.

⁴ Krassó, IV, doc. 501, p. 224.

⁵ Krassó, vol. II/1, Budapesta, 1884, p. 335–337.

⁶ Krassó, IV, doc. 492, p. 199 și urm.

clipă adevărată „lume românească” în care a trăit. Astfel, soția sa Varvara descindea pe linie maternă din vechea familie de nobili români Bejan de Belinț⁷, fiind fiica Ecaterinei Bejan și a lui Simion Pitar din Târgoviștea Țării Românești (*Simion Pithar de Tergouista Transalpinae*). După moartea socrului său muntean (întâmpată înainte de 1597, când documentul îl menționează deja ca răposat), Ecaterina Pitar, născută Bejan, soacra diacului Stănișa (menționat în acest document astfel: *egregius Mathias literatus Ztanissa de Kiswaraggya*), s-a recăsătorit cu nobilul român Petru Câmp (Kemp) din Lugoj. Din această a doua căsătorie a Ecaterinei a rezultat un fiu, Ioan Câmp (frate după mamă cu Varvara Stănișa, deci cumnat cu diacul Matia), amintit în 1598 ca dregător al cetății Făget (*officiale castrî Fachyatth*)⁸.

Beneficiarul celei de-a doua diplome de înnobilare și blazon este tot un român, de această dată din Caransebeș. Prin documentul solemn din 6 martie 1652, emis la Alba Iulia principele ardelean Gheorghe Rákóczy al II-lea, ținând seama de serviciile aduse, l-a înnobilit pe Dimitrie Călina și i-a acordat blazon. Deși textul diplomei nu se referă în mod expres la meritele românului caransebeșan, totuși elementele componente ale blazonului (scutul militar, brațul ținând sabia scoasă din teacă) ne atestă cu certitudine un oștean. Faptul că principele a răsplătit cu nobilitarea tocmai un oștean din Caransebeș nu este deloc surprinzător. În condițiile în care presiunea otomană – vizând direct și stăpânirea asupra banatului Caransebeșului și Lugojului – a devenit mereu mai puternică, iar resursele de apărare tot mai limitate⁹, gesturile de munificență princiară tocmai pe seama oștenilor din zona amenințată sunt cât se poate de explicabile. Căderea fără luptă a Caransebeșului și Lugojului sub otomani (1658) va fi amărât, cu siguranță, inima viteazului Dimitrie Călina. El va fi avut, poate, răgazul să se refugieze din teritoriul cedat și să se bucure astfel de beneficiile diplomei sale nobiliare.

COSTIN FENEȘAN

1593 mai 5, Alba Iulia Sigismund Báthory, principele Transilvaniei, înobilează pe diacul Matia Stănișa din Lugoj, îi acordă blazon nobiliar și scu-tește de orice sarcini publice și private casa acestuia din Lugoj.

NOS, SIGISMVNDVS Bathori de Somlio, princeps Transsylvaniae et Siculorum comes etc.¹, memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit vniversis, quod nos, cum ad nonnullorum dominorum consiliariorum nostrorum singularem intercessionem nobis propterea factam, tum vero attentis et consideratis fidelitate et fidelibus seruitiis nobilis Mathiae literati Ztanissa de Lvgas, quae ipse nobis et huic regno pro locorum et temporum varietate exhibuit et impedit ac in futurum etiam exhibiturus et impensurus est, evndem Matthiam literatum Ztanissa, alias etiam, vti intelligimus, nobilibus parentibus ortum, denuo et ex novo in cactum et numerum verorum regni Hungariae et Transsylvaniae nobilium annumerandum, aggregandum, cooptandum et ascribendum duximus, prout annumeramus, aggregamus, cooptamus et ascribimus, decernentes expresse, vt idem Matthias literatus Ztanissa ipsiusque filii iam nati et in posterum nascituri caeterique heredes et posteritates vtrisque sexus vniversae a modo in posterum pro veris et indubitatis nobilibus habeantur et reputentur. In signum autem huiusmodi verae et perfectae nobilitatis eorum haec arma seu nobilitatis insignia, scutum videlicet triangulare caelestini coloris, cuius imam partem collis virens et herbidus occupat, in eiusque vertice columba alba consistens rostro aristam triticeam conspicitur: supra scutum galea militaris clausa est posita

⁷ Despre familia Bejan (*Besan* în documente), vezi M. Lendvai, *Temes vármegye nemes családjai*, vol. I, Budapesta, 1896, p. 25–26.

⁸ Krassó, IV, doc. 500, p. 219.

⁹ Printr-o diplomă din 29 septembrie 1654, principele Gheorghe Rákóczy al II-lea a scutit de obligațiile iobăgești pe toți iobagii de la Lugoj în cazul în care s-ar fi obligat la prestarea serviciului militar la cetate, cf. Krassó, doc. 571, p. 348–351.

¹ Scris cu cerneală de aur.

certa suis in locis deaurata, ex cuius cono teniae sive lemnisci variorum colorum hinc inde defluentes vtramque scuti partem pulcherrime ambiunt atque exornant. prout haec omnia in capite seu principio praesentium literarum nostrarum docta manu et arte pictoris suis appropriatis coloribus clarius expressa et depicta esse cernuntur. animo deliberato et ex certa scientia ac liberalitate nostra annotato Matthiae literato ipsiusque haeredibus et posteritatibus vtriusque sexus vniversis clementer dedimus et contulimus, annuentes et concedentes. vt ipsi praescripta arma seu nobilitatis insignia a modo in posterum, more aliorum verorum et insignitorum nobilium armis vtentium, vbique in praeliis, hastiludiis, torneamentis, duellis, monomachiis ac aliis quibusvis exercitiis nobilitaribus et militaribus, nec non sigillis, cortinis, vexillis, velis, annulis, auleis, domibus, clypeis, tentoriis, sepulchris et generaliter quarumlibet rerum et expeditionum generibus, sub merae et syncerae nobilitatis titulo, quo eos ab vniversis et singulis cuiuscunque status, conditionis, dignitatis et praecminentiae homines existant, dici, teneri, nominari et reputari volumus ferre et gestare omnibusque et singulis iis honoribus, gratiis, privilegiis, indultis, libertatibus, immunitatibus iuribusque et praerogativis, quibus caeteri veri et nati ac indubitati nobiles et militares homines praedicti regni Hungariae et Transsylvaniae quomodocunque de iure et consuetudine vtuntur, fruuntur et gaudent, perpetuo, vti, frui et gaudere possint et valeant.

PRO ampliori autem benevolentiae, favoris et munificentiae nostrae erga eundem Matthiam literatum Ztanissa declaratione, domum eiusdem in oppido Lugas, cui ab orientali circumsectorum Joannis Bela et Casparis Haranga, a septentrionali providi Ztoikae Sartoris domus, ab occidentali vero partibus theatrum eiusdem oppidi vicinatur, in districtu Lugasiensis et comitatu Zeoreniensis existentem habitam, ab omni censuum, taxarum et contributionum nostrarum, tam ordinarium quam extra ordinarium, subsidiique lucri Camerae nostrae solutione, servitiorum quorumlibet civilium et exhibitione ac hospitum condescensione, item decimarum et nonarum ex vineis allodiaturisque et aliis rebus decimari solitis, nobis et successoribus nostris provenire debentibus pensione, in perpetuum eximendum, supportandum et nobilitandum duximus, prout eximimus, suportamus et nobilitamus praesentium per vigorem.

Blazonul nobiliar al diaconului Matia Stănișa din Lugoj

Quocirca vobis, vniversis et singulis egregiis, nobilibus, Georgio Palatiez de Illadia, bano districtuum Caransebes et Lvgas dicarioribusque et exactoribus contributionum eiusdem districtus Lvgas, item distributoribus hospiciorum ac decimatoribus, nec non iudici et iuratis civibus praenotati oppidi Lvghas modernis et futuris etiam pro tempore constituendis, cunctis etiam aliis quorum interest seu intererit praesentium noticiam habituris harum serie committimus et mandamus firmiter, quatenus vos quoque a modo in posterum successivis semper temporibus praefatum Matthiam literatum Ztanissa ipsiusque haeredes et posteritates vtriusque sexus vniversos ratione praescriptae domus ad nullam censuum, taxa-

rum et contributionum nostrarum tam ordinariorum quam extra ordinariorum subsidiorum et luci Camerae nostrae solutionem ac servitorum quorumlibet civilium et plebeorum exhibitionem, item decimarum et nonarum pensionem cogere et compellere aut in eandem domum condescendere vel propterea eosdem in personis rebusque et bonis ipsorum quibuslibet impedire, turbare, molestare seu demnificare praesumatis, nec sitis ausi modo aliquali, verum (domum ipsum modo) premissis in perpetuum exemptam et nobilitatem habere modis omnibus debeatis et teneamini. Secus non facturi. Praesentibus perfectis, exhibenti restitutus. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam praesentes literas nostras pendentes et authenticis sigilli nostri munimine roboratas memorato MATTHIAE (LIT)ER(ATO ZT) ANISSA² ipsiusque haeredibus et posteritatibus vtriusque sexus vniversis gratiose dandas duximus et concedendas. DATVM in civitate nostra Alba Julia, die quinta mensis Maii, anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo tertio.

Sigismundus Bathorj ppria.

Volfangus Kowachocz, cancellarius pria.

Insemnări pe verso:

Exhibita, lecta, publicata et proclamata in congregatione comitatus Bihoriensis et acceptata contradictore nullo apparente. 16. Junii, anno Domini millesimo sexcentesimo vicesimo¹, Varadini.

Johanes Torma,

iuratus notarius comitatus Bihoriensis ppr.

1751, die 25. Februarii, Cibinii proclamatae ac per Andream Körmendi et pro transum(...) ⁴.

Magyar Országos Levéltár Budapest (Arhiva Națională Maghiară), F 21: Armales Z. nr. 6: original pe pergament; sigiliul în ceară roșie atârnat cu șnur de mătase de document.

regest: Nyilasziné Straub Éva, *A Magyar Országos Levéltárban őrzött eredeti címereslevelek jegyzéke*, Budapest, 1981, nr. 263, p. 31.

¹ Scris cu cerneală de aur.

² Pergamentul rupt 2,5 cm, textul întregit după sens.

³ Astfel în text.

⁴ Restul textului palidat puternic și ilizibil.

Traducere:

Noi Sigismund Báthory de Șimleu, principe al Transilvaniei și comite al secuilor etc., dăm de știre făcând cunoscut prin scrisoarea de față tuturor la care li se cuvine, că noi, la rugămintea deosebită a mai multor sfetnici ai noștri făcută nouă anume, precum și luând aminte și ținând seama de credința și de slujbele credincioase ale nobilului diac Matia Stănișa din Lugoj, pe care acesta le-a făcut și ni le-a adus nouă și acestei țări în locuri și vremuri diferite și pe care le va face și le va aduce chiar și în viitor, am hotărât ca acest diac Matia Stănișa – care, după cum am înțeles, s-a născut din părinți nobili – să fie iarași și din nou socotit asociat, cooptat și trecut în tagma și rândul adevăraților nobili ai regatului Ungariei și Transilvaniei, așa după cum îl socotim, asociem, cooptăm și înregistrăm, hotărând în chip lămurit ca același diac Matia Stănișa, precum și fiii săi deja născuți și care se vor mai naște și toți ceilalți moștenitori și urmași de ambele sexe, să fie socotiți și cunoscuți de acum înainte drept nobili adevărați și neîndoielnici, iar ca semn al acestei nobilități a lor adevărate și desăvârșite am dat și am acordat cu milostivie, cu inimă cumpănită și potrivit cu o anumită bună știință și dărnicie ale noastre, pomenitului diac Matia și tuturor moștenitorilor și urmașilor săi de ambele sexe, acest blazon sau însemn de noblete, anume: un scut triunghiular de culoarea cerului, a cărui parte de jos este ocupată de o colină înverzită și acoperită cu iarbă, iar în vârful acesteia se vede un porumbel alb ținând în cioc un spic de grâu: deasupra scutului este așezat un coif militar cu viziera lăsată în jos fiind aurit în unele părți, iar din vârful lui cad de ambele laturi ale scutului fâșii sau panglici de diferite culori, care îl înconjură și împodobesc foarte frumos, după cum se observă că toate acestea au fost reprezentate și pictate mai lămurit, cu culori potrivite, în fruntea sau la începutul acestei scrisori a noastre de o mână iscusită și prin măiestria pictorului. De asemenea, încuviințăm și îngăduim ca aceștia să poarte și să ducă de acum înainte cu sine pomenitul blazon sau însemn de noblete – după obiceiul celorlalți adevărați și vrednici nobili care se folosesc de blazon – pretutindeni: în lupte, în jocuri cu lancea, în turnire, în dueluri, în lupte individuale și la oricari alte îndeletniciri armate de nobili și oșteni, precum și pe sigilii, vase, steaguri, covoare, inele, draperii, case, scuturi, corturi, morminte și îndeobște pe orice fel de lucruri și bunuri, sub chipul neștirbitei și adevăratei nobilități, prin care voim să-i declarăm, să-i ținem, să-i numim și să-i socotim deose-

biți de toți oamenii și de fiecare în parte, de orice stare, rânduială, demnitate și treaptă ar fi și să fie în stare și să poată a se folosi, împărtăși și bucura pe veci de toate și de fiecare dintre aceste onoruri, milostiviri, privilegii, îngăduințe, libertăți, scutiri, drepturi și înlesniri de care se folosesc și se împărtășesc și se bucură în orice chip, de drept și potrivit obiceiului, ceilalți adevărați și născuți și neîndoelnici nobili și oameni de arme ai pomenitului regat al Ungariei și Transilvaniei.

Iar pentru a ne arăta și mai mult bunăvoința, favoarea și dărnicia noastră față de același diac Matia Stănișa, am hotărât să eliberăm, să scutim, să nobilităm pe vecie, așa după cum eliberăm, scutim și nobilităm prin puterea scrisorii de față casa aceluiasi, care se află și care este în târgul nostru Lugoj din districtul Lugojului și comitatul Severinului și care casă se învecinează în partea de răsărit cu casele chibzuților Ioan Bela și Gașpar Haranga, în partea de răsărit cu casa înțeleptului Stoica croitorul, iar în partea de apus cu piața aceluiasi târg, scutind-o deci de plata tuturor censurilor, taxelor și contribuțiilor noastre, atât cele obișnuite cât și cele extraordinare, de plata subsidiilor și a veniturilor Cămarii noastre, de îndeplinirea oricăror slujbe civile și datorate de poporul de rând și de adăpostirea oaspeților, de asemenea de plata dijmelor și nonelor din vii și terenuri alodiale și din alte iucruri supuse de obicei dijmuirii, venituri care trebuie să ne revină nouă și urmașilor noștri.

De aceea, prin această scrisoare vă însărcinăm și vă poruncim cu tărie vouă, tuturor și fiecăruia dintre cei aleși și nobili, ție Gheorghe Palatici de Ilidia, ban al districtelor Caransebeș și Lugoj, vouă strângătorilor și percepătorilor de dări ale aceluiasi district Lugoj, de asemenea vouă celor ce repartizați adăpost oaspeților și vouă dijmuitorilor, precum și vouă judeului și cetățenilor jurați ai pomenitului târg Lugoj, care vă aflați acum în dregătorie și veți fi chiar și în viitor, ba chiar și tuturor celorlalți cari sunt de față sau viitori și care vor vedea această scrisoare, ca voi, de acum înainte și pentru toată vremea ce va urma, pe amintitul diac Matia Stănișa și pe toți moștenitorii și urmașii săi de ambele sexe, să nu-i mai obligați și constrângeți în ceea ce privește casa amintită la plata vreunui cens, taxe sau dări a noastre atât obișnuită cât și extraordinară, precum și a subsidiilor și veniturilor Cămarii noastre și la prestarea oricăror slujbe civile și datorate de poporul de rând, de asemenea la plata dijmelor și nonelor și nici să nu îndrăzniți să adăpostiți oaspeți în acea casă sau din acel temei să-i împiedicați, să-i stingheriți, să-i tulburați ori să-i păgubiți în orice chip, nici să nu cutezați în vreun mod oarecare, ci trebuie și sunteți datori să socotiți în orice chip casa mai sus amintită ca fiind scutită și nobilitată pe vecie. Altfel să nu se facă. După citirea scrisorii de față, să o restituți celui care o înfățișează. Spre amintirea și tăria veșnică a acestui lucru am hotărât cu milostivie să dăm și să fie hărăzită amintitului diac Matia Stănișa, precum și tuturor moștenitorilor și urmașilor acestuia de ambele sexe, scrisoarea noastră de față, întărindu-i puterea prin atarnarea sigiliului nostru autentic. Dată în orașul nostru Alba Iulia, în a cincia zi a lunii mai, în anul Domnului o mie cinci sute nouăzeci și trei.

Sigismund Báthory ppria.

Wolfgang Kovácsoczy,
cancelar pria.

Însemnări pe verso:

Înfățișată, citită, făcută cunoscut și vestită în adunarea comitatului Bihor și acceptată fără a se prezenta vreun împotrivitor. La 16 iunie, în anul Domnului o mie șase sute douăzeci, la Oradea.

Ioan Torma,

notar jurat al comitatului Bihor ppr.

1751, în ziua de 25 a lui februarie, la Sibiu, a fost vestită de către Andrei Körmendi și (...).

1652 martie 6. Alba Iulia. Gheorghe Rákóczy al II-lea, principele Transilvaniei, înnoobilează pe Dimitrie Călina din Caransebeș și îi acordă blazon nobiliar.

*NOS, GEORGIVS Rakoczi, DEI gratia princeps Transilvaniae, partium regni Hungariae dominus et Siculorum comes etc.*¹, memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis, quod noscum, ad nonnullorum fidelium dominorum consiliariis nostrorum, signanter autem generosi Acacii Barczaj de Nagy Barcza, comitis comitatus Hunyadiensis supremi, districtuum Lugosiensis et Caransebesiensis bani itidem supremi et consilarii intimi etc., singulariter nobis propterea factum intercessionem, tum vero attentis et consideratis fidelitate et fidelibus serviitiis strennui² Demetrii Kalyna de Caransebes, que ipse patriae suae et huic regno nostro Transilvaniae in omnibus rebus et negociis suae fidei commissis fideliter exhibuit et impendit ac deinceps etiam exhibiturus et impensurus se promittit ac pollicetur, eundem igitur Demetrium Kalyna haeredesque et posteritates ipsius utriusque sexus universos e statu et conditione ignobili, qua hactenus extiterunt, clementer eximentes ac in coetum et numerum verorum, natorum et indubitatorum huius regni nostri Transilvaniae et par-

[illegible]

1840

1652 martie 6. Alba Iulia - Diploma de înobilitare și blazon acordată lui Dimitrie Călina din Caransebeș, de către principele ardelean Gheorghe Rakóczy al II-lea

ac in coetum et numerum verorum, natorum et indubitatorum huius regni nostri Transilvaniae et partium Hungariae eidem annexarum nobilium (si non sit Fiscus vel alicuius praetensionis obnoxius) annumerandos, aggregandos, cooptandos et adscribendos duximus, prout annumeramus, aggregamus, cooptamus et adscribimus, decernentes expresse, ut a modo deinceps successivis semper temporibus idem Demetrius Kalyna haeredesque et posteritates ipsius utriusque sexus universos pro veris et indubitatis nobilibus habeantur et reputentur. In signum autem huiusmodi perfectae nobilitatis eorum haec arma seu nobilitatis insignia, scutum videlicet militare coloris rubei, in cuius campo sive area brachium humanum humerotenus resectum gladium vagina nudum tenere visitur; supra scutum galea militaris clausa est posita, quam contegit diadema regium gemmis et unionibus decenter exornatum; ex cono vero galeae teniae sive lemnisci variorum colorum hinc inde defluentes utrasque oras sive margines ipsius scuti pulcherrime ambiunt et exornant, prout haec omnia in capite seu principio praesentium harum nostrarum docta manu et arte pictoris clarius expressa et depicta esse cernuntur, animo deliberato et ex certa scientia liberalitateque nostra praefato Demetrio Kalyna¹ haeredibusque et posteritatibus ipsius utriusque sexus universis gratiose dedimus, donavimus et contulimus, annuentes et concedentes, ut ipsi praescripta arma sive nobilitatis insignia more aliorum verorum et insignitorum nobilium armis utentium ubique in praeliis, hastiludiis, torneamentis, duellis, monomahiis² aliisque quibusvis exercitiis militaribus et nobilitatibus, item sigillis, vexillis, cortinis, velis, auleis, annulis, clypeis, tentoriis, domibus, sepulcris et generaliter quarumlibet rerum et expeditionum generibus sub moere ac perfectae nobilitatis titulo, quo eos ab universis et singulis cuiuscunque status, ordinis, honoris et praeeminentiae homines³ existant, insignitos dici, teneri et nominari volumus ferre et gestare omnibusque et singulis iis honoribus, gratiis, privilegiis, indultis, libertatibus, immunitatibus et praerogativis, quibus caeteri veri, nati et indubitati regni nostri Transilvaniae et partium Hungariae eidem annexarum nobiles ac militares homines quomodocunque de iure et ab antiqua consuetudine utuntur, fruuntur et gaudent, perpetuo uti, frui et gaudere valeant atque possint. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam praesentes literas nostras pendentes et authentici sigilli nostri munimine roboratas memorato Demetrio Kalyna⁴ ipsiusque (haeredibus)⁵ et posteritatibus utriusque sexus universis gratiose dandas duximus et concedendas. Datum in civitate nostra Alba Iulia, die sexta mensis Martii, anno Domini millesimo sexcentesimo quinquagesimo secundo.

Georgius Rákoczy m.p.

Ioannes Horvat de Palocz,
secretarius pr.

Însemnări pe verso:

(...)⁷ Februarii, in generali congregatione dominorum regnicolarum (trium na)tionum⁸ regni Transilvaniae et partium Hungariae eidem (annexarum ex e)dicto⁹ Suae Celsitudinis Principalis in civitatem suam Al(bam Julia)m¹⁰ ad diem decimum quintum mensis ianuarii proxime (praeteriti celebrata¹¹ praesentes literae armales publicatae et proclamatae (...))¹² nemine contradicente.

Magister Georgius Lázár, celsissimi domini (principis¹³ Transilvaniae protonotar(ius pr.)¹⁴.

Praesentes literae armales publicatae et proclamatae in sede iudiciaria ac universorum nobilium comitatus Zöröniensis tempore comituum Francisci Josica ac Nicolai Toth iudicis nobiliumque Georgii Simon a iudicibus comitatus, anno 1653, die 15. Martii.

J.F. pr.

Magyar Országos Levéltár Budapest (Arhiva Națională Maghiară), F 21: Armales K, nr. 1: original pe pergament; sigiliul și șnurul de atârănare a acestuia lipsesc.

regest: Nyulásziné Straub Éva. *A Magyar Országos Levéltárban őrzött eredeti címereslevelek jegyzéke*. Budapest, 1981, nr 819, p. 72 (cu citirea greșită – Szalya – a numelui beneficiarului diplomei).

¹ Scris cu cerneală de aur.

² Astfel în text.

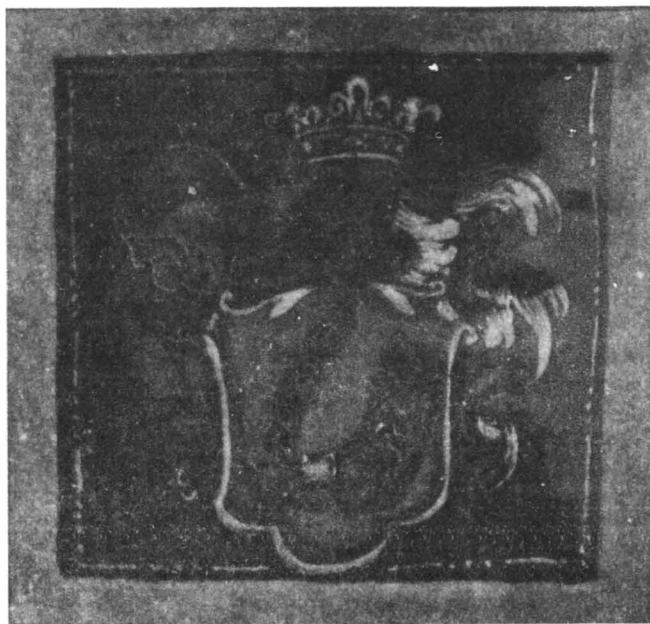
³ Lipsește din text, fiind omis de scrib.

⁴ Pergamentul rupt.

⁵ Pergamentul rupt; textul întregit după sens.

Traducere:

Noi, Gheorghe Rákóczy, din mila lui Dumnezeu principe al Transilvaniei, domn al părților din regatul Ungariei și comite al secuilor etc., dăm de știre făcând cunoscut tuturor la care li se cuvine, că noi, la rugămintea deosebită și făcută anume a mai multor domni sftetnici ai noștri, dar mai vârtos la cea a de neam nobilului Acațiu Barcsay de Bărcea Mare, comite suprem al comitatului Hunedoarei, ban, de asemenea suprem, al districtelor Lugojului și Caransebeșului și sftetnic de taină etc., precum și luând aminte și ținând seama de credința și slujbele credincioase ale vrednicului Dimitrie Călina din Caransebeș, pe care acesta le-a făcut și le-a adus cu credință patriei sale și acestui regat al nostru al Transilvaniei în toate lucrurile și treburile care au fost încredințate spre împlinire credinței sale și pe care a promis și s-a oferit că le va face și le va aduce chiar și de acum încolo, am hotărât deci cu milostivire ca pe acest Dimitrie Călina, precum și pe toți moștenitorii acestuia de ambele sexe, să-i scoatem din starea și

Blazonul nobiliar al lui
Dimitrie Călina din Caransebeș

condiția nenobilă în care s-au aflat până acum și să îi socotim, asociem, cooptăm și trecem în tagma și rândul adevăraților, născuților și neîndoielnicilor nobili ai acestui regat al nostru al Transilvaniei și părților din regatul Ungariei care îi sunt alăturate (dacă el nu este îndatorat Fiscului sau altcuiva), așa după cum îi și socotim, asociem, cooptăm și trecem, hotărând în chip lămurit ca de acum înainte și pentru todeauna aceiași Dimitrie Călina, precum și toți moștenitorii și urmașii săi de ambele sexe, să fie socotiți și cunoscuți drept nobili adevărați și neîndoielnici. Iar ca semn al acestei nobilități a lor desăvârșite am dat, am dăruit și le-am hărăzit cu milostivire, cu inimă cumpănită și potrivit cu o anumită știință și dărnicie ale noastre, pomenitului Dimitrie Călina, precum și tuturor moștenitorilor și urmașilor săi de ambele sexe, acest blazon sau însemn de noblete, anume: un scut militar de culoare roșie, în a cărui câmp sau suprafață se vede un braț omenesc tăiat de la umăr, care ține o sabie scoasă din teacă; deasupra scutului este așezat un coif militar, care este acoperit de o coroană regală frumos împodobită cu pietre prețioase și perle; iar din vârful coifului cad de ambele laturi sau margini ale scutului fâșii sau panglici de diferite culori, care îl înconjură și împodobesc foarte frumos, după cum se observă că toate acestea au fost reproduse și pictate mai lămurit în fruntea sau la începutul acestei scrisori a noastre de o mână iscusită și prin măiestria pictorului. De asemenea, încuviințăm și îngăduim, ca aceștia să poarte și să ducă de acum înainte pomenitul blazon sau însemn de noblete – după obiceiul celorlalți adevărați și vrednici nobili purtători de arme – pretutindeni: în lupte, în jocuri cu lancea, în turnire, în dueluri, în lupte individuale și la orice alte îndeletniciri armate și nobiliare, de asemenea pe sigilii, steaguri, covoare,

draperii, vase, inele, scuturi, corturi, case, morminte și îndeobște pe orice fel de lucruri și bunuri, sub chipul neștirbitei și desăvârșitei nobilități prin care voim să-i declarăm, să-i ținem și să-i numim deosebiți de toți oamenii și de fiecare în parte, de orice stare, rang, demnitate și treaptă ar fi și să fie în stare și să se poată folosi, împărtăși și bucura pe veci de toate și de fiecare dintre aceste onoruri, milostiviri, privilegii, îngăduințe, libertăți, scutiri și înlesniri de care se folosesc, se împărtășesc și se bucură în orice chip, de drept și potrivit cu vechiul obicei, ceilalți adevărați, născuți și neîndoiebnici nobili și oameni de arme din regatul nostru al Transilvaniei și din părțile Ungariei care îi sunt alăturate. Spre amintire și tăria veșnică a acestui lucru am hotărât cu milostivire să dăm și să fie hărăzită amintitului Dimitrie Călina, precum și tuturor (moștenitorilor) și urmașilor săi de ambele sexe scrisoarea noastră de față, întărindu-i puterea prin atărnarea sigiliului nostru autentic. Dată în orașul nostru Alba Iulia, în a șasea zi a lunii martie, în anul Domnului o mie șase sute cincizeci și doi.

Gheorghe Rákóczy m.p.

Ioan Horvát de Pálóc
secretar pr.

Însemnări pe verso:

(...) 7 a lui februarie, în adunarea generală a domnilor regnicolari ai celor trei națiuni ale regatului Transilvaniei și a părților din Ungaria care îi sunt alăturate, rânduită din porunca Luminăției Sale Princiare în orașul său Alba Iulia în a cincisprezecea zi a lunii ianuarie care tocmai s-a scurs, această diplomă de blazon a fost făcută cunoscut și vestită (...) fără a se prezenta vreun împotrivitor.

Magistrul Gheorghe Lázár, protonotarul prealuminatului domn, al domnului principe al Transilvaniei.

Această diplomă de blazon a fost făcută cunoscut și vestită în scaunul de judecată și al tuturor nobililor din comitatul Severinului în timpul comiților (corect: vicecomiților – n.n.) Francisc Jósika și Nicolae Tóth și a judeului nobililor Gheorghe Simon, de către juzii comitatului, în anul 1653, în a 15-a zi a lui martie.

J.F. pr.